

culter corium exuant, paleis obrutæ illud facile relaxabunt ac deponent. Si illas ad magnitudinē mirandam prodire desideras, Persicorum caput consule. Quod ad longævam attinet, custodiam, absque vlla hominis cura, vllōue externo auxilio, diu seruari possunt, modò locum nactæ fuerint idoneum & opportunum, qui austris minimè pateat, & situm ac marcorem non admittat.

Arboris Punicæ, ac eius pomi, cura, auxilia, & secreta. CAP. XIIII.

NVnc demum agendum mihi restat de arboribus quarum fœtus admiramur, palpamus, & gustamus, sed parentes ignoramus, non videmus, & desideramus. De Punicis, inquam, Aurantijs, Citrijs, Limonibus, Ficu & Olea. Quæ tametsi in septentrionalibus hortis nostris & agris non nascantur, nec foueantur, de his nihilominus hic scribere non detrectabo, vt labor noster, opera & studium, omnibus ex æquo prosit. Sanè huiusmodi arbores climati nostro cum suis fructibus vsque adeo sunt implacabiles & infensæ, vt nullis blanditijs, nullis officijs, nullis obsequijs apud nos habitare velint, etiam si mitioribus locis hospitia illis designemus & offeramus: tantus est patriæ & natalium amor. Sed missa longiore præfandi mora, ad rem venio. Arbor Punica nostratibus Granata vulgò dici solet. à granorum seu acinorum multitudine. Cuius pomum vnà cum arbore nobilitauit Carthago: indeque nomen sibi adoptauit. Calido aëre gaudet, & in locis minimè aquosis plantatur, testimonio Flo-

Mirus autoris candor & modestia.

Quo cælo & solo gaudeat Punica,

M 5 ren-

Quomodo
serenda Pu
nica.

Nē findātur
Punicę mala.

Flos Punice
qualis,

Nē florē &
fructū amit
tat Punica.

Punicū ma
lū vnde Gra
natum appel
letur.

Punicorum
species.

rentini Græci, cui Palladius post Plinium suf
fragatur: additque solum macilentum ac creto
sum amare, sed in pingui quoque provenire. Se
ritur plantis de matrum radice auulsis. Sed meli
us procedet, si ponendus ramulus de gemmata af
sumatur matre, & scilla radicibus immittatur:
nam ita lætior ac fecundior fiet. Si tres lapilli in
radice constituentur, providebunt ne poma fin
dantur, quemadmodum scripsit Palladius. Riga
tum & purgationem desiderat: solaque hæc ar
bor, cum vite & ficu, caudice fisso non emoritur,
breui alioquin viuens spatio. Flos illi puniceus
esse solet, oblongus & calathi effigiem repræsen
tans, aspectu sanequàm iucundo: balauustum vul
gus nuncupat. Quanquam non sum nescius Dio
scoridem satiuæ punicæ florem cytinum appel
lare, sylvestris verò balauustum: cui Plinius non
subscribit. Perdit facile ante maturitatem fructū
roribusque nimis & pruinis florem: qua de cau
sa ramos eius inflectunt coloni, ne subrecti humo
rem infestum excipiant & contineant. Prolem
sursum versus procreat, quæ corio & membrana
tegitur, farctis intus numerosis acinorum granis,
vnde Granati nomen. Quæ voce vtuntur anti
quorum plerique cum Columella. Scio non de
esse qui pomum hoc ita nuncupatum velint à
Granata regione Hispaniæ, quod inibi numero
sa proveniant punica. Quæ triplici specie à Dio
scoride distinguuntur: in dulcia, acida, & vinosa
seu mista. In quibus & fructus, & acinorum ma
gnitudine, adhæc liquoris copia præcellunt vi
nolenta. Plinius species quinque fecit, dulcia sci
licet, acria, mista, acida & vinosa. Acida fieri cre
duntur, si assidue rigentur, nam siccitas in his &
suau-

suauitatem præstat & copiam: cuius tamen nimitati, vt Palladiano vtar verbo, aliquid debet Quomodo humoris opponi. Si ex acidis dulcia facere voles, punica fiant stercore suillo & humano, vrinæque veteri radi-
 acida.

ces irrigabis, Columella autore. Quin & nos, ait, Quomodo etiam exiguum admodum Lafer Cyrenaicum ex acidis dul-
 vino diluimus, & ita cacumina arboris summa cia euadant.

obleuimus: ea res emendauit acorem malorum, & apyrenum, dulcémque fructum fecit. Paxamus Græcæ agriculturæ professor peritissimus, eam in rem arboris radices circumfodi iubet, suillumque sterces sublimi, deinde terra superingesta, humano lotio rigari. Sed de hoc, inquit, in a-
 Modus Paxa-
 lio nostro Georgico opere perfectius à nobis di-
 mi pulcherri-
 ftum reperies. Georgicum opus illud desiderari mus.

intelligo, vt alia antiquorum pleraque, magna rei literariæ iactura. Rursum ex acidis dulces fa-
 cies, si ablaqueatis radicibus tedæ clauum infigas Alius modus
 Sunt qui algam marinam radicibus obruant, & ei asinum stercus cum porcino remisceant. Ne
 Ne findatur
 punica in sua rumpantur arbore, remedio sunt
 punica in ar-
 lapides tres ad radicem collocati, dum feritur ar-
 bore.

bor: quæ si iam fata est, scilla secundum radices plantanda venit. Aliter cum matura fuerint punica, antequam rumpantur, petioli quibus dependent sunt intorquendi. Quæ res etiam præstat vt
 Quomodo
 anno toto viridia seruari possint in arbore, quæ punica serua-
 bûtur viridia
 admodum ex Columella Plinius & Palladius in arbore.
 adnotarunt: vel potius ex Florentini & Africani Græcis Georgicis, & ij & ille transcripserunt.

Sed præter iam dicta, idem Africanus in excavatos scrobes, dum pangitur arbor punica, cochleas inijcit, si quidem reperiri possint: vel scillæ bulbos vnâ mittit, cœca quadam naturarum discor-

Quomodo
in miram ma-
gnitudinem
crescant pu-
nica.

Quomodo
comparetur
punicorum
multitudo.

Quomodo
florem conti-
nebit arbor
punica.

Quomodo à
vermibus de-
fendatur pu-
nica arbor
& eius poma.

Vt punica
diu seruen-
tur viridia in
arbore.

discordia. Tradunt in miram magnitudinem punica mala protuberare, si olla fictilis circa arbore obruatur, vel ita aptetur, vt ramus cum flore in illa claudatur, ad palum, ne resiliat, illigatus, ipsaque olla contra aquarum incurfus operta muniat: nam suo tempore poma eiusdem magnitudinis qua fuerit, opportunè reddet: imò verò ad illius rei figuram efformata, quam ollæ aut vasculo impreferis, quemadmodum tradit Gargilius Martialis apud Palladium. Qui etiam promittit Punicorum multitudinem, si tithymali & portulacæ succus æqualiter mistus, trunco arboris, antequam germinet, illinatur. Quod Democriti georgicis acceptum ferre debebat Palladius, non Gargilio Martiali. Si florem non continet arbor punica, veterem vrinam cum aquæ mensura pari temperabis, & per annum radicibus ter infundes vni punicæ amphora ingesta sufficiet. Snt qui algam radicibus iungant, vel florentis arboris truncum, plumbeo circulo concludant: aut anguis corio circudent, vel bis in mense irrigent. Si vermibus laborant tam poma quam arbor, radices felle bubulo sunt tingenda, & continuo morientur. Si clauo æneo, vt alibi scripsimus, illos purgaueris, non facile renascuntur. Quibus etiam appositè obuabis asini vrina suillo stercore admista & radicibus affusa, vt tradit Palladius. Ceterum, in sua arbore viridia longo tempore permanebunt punica, vt scripsit Florentinus, si petiolos, vel potius ramulos, dum in vigore sunt poma, semel atque iterum contorseris, & cucurbitas aridas ac rapa singulis circumdederis, ne humectentur, aut ab auibus arrodantur. Si infœcunda fuerit punica arbor, fructuosam reddes cinere &

& lixiuio circa truncum frequenter infuso. Si ægrotabit & languida erit, curabitur, recreabiturque vbi caudicem iuxta radices, algis è mari proiectis contexeris, & assidue rigaueris. Candidi fient punicorum acini, si argillæ & cretæ miscueris quartam gypsi partem: & toto triennio hoc genus terræ radicibus insperferis, de Gargilij Martialis consilio. Didymus in suis Georgicis testatū reliquit, punica rubicunda fieri, si cinis cum lixiuio circa arboris truncum crebro immittatur, aut glandium cinere radices saturentur. Sine acinis nasci promittit Africanus si dempta medulla vt in vite, surculus adobruatur, & dum comprehenderit, quod emergit amputetur. Sed hoc loco prætereundum non arbitror, quod ramis punice gestatis, venenatæ bestię procul arcentur: quapropter in fragulis & locis serpentibus obnoxijis illos securitatis ergo deponendos censent prisce rei agrariæ doctores, & interpretes, sicuti libro primo admonuimus. Punica arbor myrti coniugio apprimè lætatur, vt tradit Democritus, & ob id myrto infita fertilior euadit. Vtriusque radices & si aliquanto distent interuallo, nihilominus mutuo complexu exhilarantur. Quid ampliùs? Africanus in suis de agricultura Cõmentarijs docet, quomodo punico decerpto ex sua arbore, dicere possis quot grana intus contineat. Pomum Pulchrū in vnum, inquit, prius aperi, & quot acinos habeat dinumera, ac tibi in singulis tot esse persuade, etiam si magnitudo variet, modò ex eadem arbore legantur. Nam sola differentia erit non circa numerum, sed magnitudinem aut paruitatem acinorum. His vtcunque pro arbore & eius pomis expeditis, ad condituram, repositionem, & tutam custod-

Remedium
infecundæ,
languidæ &
ægro tantis
punicæ.

Vt candidi
fiant punico-
rum acini.

Vt fiant rubi-
cunda puni-
ca, & absque
acinis.

Punicæ ra-
mos venena-
ta arcere.

Punicæ cum
myrto sum-
ma amicitia.

Pulchrū in
vnum de
diuinatione
acinorum
Granati.

Quomodo
punica ad hy-
bernos vsus
feruari debe-
ant.

Vt longo tē-
pore feruen-
tur punica.

Varij & pul-
chri modi cu-
stodiendorū
punicorum.

Ne rumpan-
tur, aut inter-
sint punica

custodiam commodum venio. Berytius in suis de agricultura præceptionibus græcis tradit, punica ad hybernos vsus referuanda, leni manu decerpi oportere, ne tactu asperiore vitientur, aut vulnus sentiant (quæ duo putrilaginis originem adferre solent) deinde pediculis in coctam & liquida[m] picem demerhis, refrigerata, ex ordine suspendi debere. Sunt qui tota in picem mergant, & vbi refrixerint, suspendant. Alij arentibus flocculis singillatim inuoluta, funiculis obstringunt, ne tumescencia dehiscant in rimas: postea gypso vnde quaque illinunt & vestiunt, eoque modo munita ac loricata, in parente arbore harere patiuntur: sed maioribus ramis alligari debent, vt immota maneant, & ventorū vim sustineant. Palladius, & ante illū Columella, ex Grecorū placitis, atque adeo vnius Berytij, tradit diu feruari posse punica, si integra vt diximus collecta, & lino sparso colligata, in aqua marina, vel feruente muria tandiu demergantur, vt liquorem combibant, & madescant: siue, vt legit Columella, tantisper demittantur dum decolorentur, deinde Sole triduum resiccentur, sed ita vt nocte sub dio non maneant: postea loco frigido suspenduntur: cum volueris vti, aqua dulci macerabis. Sunt qui in scobe querna prius aceto suffusa ordinatim obruant. Alij argilla, vel figulari creta induunt, & siccata, loco frigido suspendunt, atque cum vsus exegerit, in aquam demittunt, & cretam resoluunt. Plerique attactu illa inuicem separant, & paleis diligenter operiunt. Columella pediculos pomorum sicuti sunt in arbore contorquet, ne pluuijs rumpantur, & hiantia dispereant: deinde ad maiores ramos alligat, vt immota maneant: mox spar-

teis

teis restibus arborem cludit, ne à coruis aut cor-
 nicibus, aliisve auibus eius foboles laceretur. Sed
 ad Berytium de puniceorum custodia scribingentem
 redeo. Is singulis fictilibus ollulis punice singula
 ex arbore pendentia collocat, & diligenter opera-
 ta ita munit ac stabilit, vt neque ad ramos aut trū-
 cos offendāt, vel mutuo collisu sese atterāt & cō-
 fringant, Cui Columella ad vnguem subscripsit
 se mihi videtur his verbis: Nonnulli vascula fi-
 ctilia dependentibus malis aptant, & illita luto
 paleato arboribus hærere patiuntur. Alij sceno Pulchra &
 vel culmo singula inuoluunt, & insuper luto pa- notatu digna
 leato crasse linunt, atque ita maioribus ramis al- pro seruandis
 ligant, ne, vt dictum est, vento commoueantur. punicis.
 Sed hæc omnia sereno cœlo administrari debent
 absque rore: quæ tamen aut facienda non sunt,
 quod lædantur arbusculæ, aut certè non conti-
 nuis annis vsurpanda, præsertim cùm liceat de-
 tracta mala ex arbore, modis multis innoxia cu-
 stodire, sicuti antea ostendimus, & nunc demum
 etiam ostensuri sumus. Palladius docet optimè Modi alij en-
 feruari, si seriola obruatur sub dio quæ habeat a- stodiendū
 renas ad medium vsque, & cum suis ramulis le- puniceorum.
 cta mala imprimantur singula cannis singulis,
 vel sambuci virgulis, & ita in dictis arenis separa-
 ta figantur, vt quatuor digitis emineant ab arena. Artificiū pul-
 Hoc idem paulo aliter & apertius Columella sic chrum & in-
 est prosecutus: Sub tecto, inquit, fossule fiunt tri- geniosum.
 pedaneæ loco siccissimo, eoque dum aliquantum
 terræ minutæ repositum est, infiguntur sambuci
 ramuli: deinde sereno cœlo granata leguntur cum
 suis pediculis, & sambuco inferuntur. Quoniam
 sambucus tam apertam & laxam medullam ha-
 bet vt facile malorum pediculos recipiat, Sed ca-
 uere

Inuentiones miræ pro fer-
uandis puni-
cis.

Viz aliæ cu
rodjendorū
punicorum.

Notatu di-
gna quia pul-
chra.

Quomodo
legendū po-
mū quod ve-
rustatem fer-
re debeat.

uere oportebit, ne minùs quatuor digitis à terra
absint, & ne se contingant poma. Tunc factæ scro-
bi, operculum imponetur, & paleato luto cir-
cumlinetur, ac ea humo quæ fuerat egesta operie-
tim exempta diutissimè incolumia seruant. Alij
in siccam arenam distincta & secreta deponunt,
aut in frumentario acervo ad vmbram, donec ru-
gosa fiant, diligenter condunt. Plerique, vt Palla-
dius adnotat, in seriola cui ad medium aqua mit-
tatur, punica sic suspendunt, ne humorem tan-
gāt, quæ postea diligenter clauditur, ne ventus ir-
rumpat. Alij in dolio hordei pleno ita collocant
ne se inuicem contingant, illudque desuper ope-
riunt. Non desunt qui illa cum ramulis arbori
detrahant, & creta figulari perlita, vbi diligenter
maturuerunt, in Sole desiccant: deinde si quā ri-
mam creta fecit, luto linunt, & rursus assiccata
frigido loco suspendunt, quemadmodum scribit
Columella. Qui hanc rationem postremam custo-
diendorum granatorum à Græcis geoponicis ta-
citè mutuatam, sic nobis proponit. In vreo ficti-
li nouo (inquit) scobem populneam, vel iligneam
substernere oportet, ac ita disponere vt scobs in-
ter se calcari possit. Deinde factō primo tabulato
rursus scobem substernere, & similiter mala dis-
ponere, donec vreo impleretur. Qui cūm fuerit
oppletus, licebit operculum imponere, & crasso
luto diligenter oblinire. Omne autem pomum
quod in vetustatem reponitur, cum pediculis su-
is legendum est: &, si absque arboris noxa fieri
possit, etiam cum ramulis, nam ea res plurimū
ad perennitatem confert. Hactenus de punicorū
repositione & custodia, in qua demonstranda &
recen-

recensenda, si tibi prolixior sum visus, factum id
 puta, quod hæc ratio multa habeat communia
 cum reliquis pomorum generibus. Cæterum, hic *Quomodo*
 non omittam quod ex punicis seu granatis vinū fiat vinum
 medicatum fieri solet tali arte ac methodo. Acini medicatum
 maturi diligenter ex suis membranis seclusi, præ-
 ex punicis.
 lo committuntur ac exprimuntur: mox vinum
 faccis ad id accommodatis percolatur, & in vas-
 culis reponitur quousque fex residat, deinde cla-
 rum custoditur affuso desuper oleo ne corrup-
 patur, vel aceſcat. Sunt qui absque oleo illud in
 cadis afferuēt, sed per ætatem facile aceſcit. Modi *Oleum ab*
 alij sunt requirendi à consultissimis agriculturæ acore vinā
 & medicinæ professoribus, uam, vt dixit Poëta, tuetur.
Non omnia possumus omnes. Illud interim nō diffi-
 mulabo quod apud Hieronymum Cardanum
 legi: nimirum corticem punici mali ferrum
 in chalybem mutare: sed modum subticuit.

Arborum Citriæ, Aurantiæ, & Limoniæ, eā-
 rundemque pomi, cura, auxilia, &
 secreta. CAP. XV.

Citria arbor, quia apud Medos & in Perſi-
 de nata ac educata fuit, idcirco & Medica
 & Perſica Theophrasto, & Assyria Plinio voca-
 ri solet. Hanc gentes plurimæ ob remedij præstan-
 tiam, frustra olim sudarunt ad se transferre ficti-
 libus in vasis, dato per cauernulas radicibus spi-
 ramento. Plinii ævo in Italia non vigeat: pri-
 musque Neapolitanus Palladius cultu & dilige-
 tia è Medis in Latium tranſtulisse ac propagauit
 se dicitur. Quem solers imitata posteritas, meri-
 lit.

Arbor citri
 cur Medica
 & Perſica di-
 catur.

Palladius ar-
 borem citri
 primus in La-
 tium tranſtul-
 ſit.

N diona-